

۱۱۰۵-۶

دستور العمل

نوعی تشکیل ، تجهیز و اداره کتابخانه‌ی کلاسی در مدارس ابتدایی
کتابخانه‌ی آموزشی در کلبه‌ی دوره‌های تحصیلی

اداره‌ی کل امور تربیتی و مشاوره

انتشارات مهرینا - زمستان ۱۳۹۵

سرشناسه : رضانی، عباس، ۱۳۳۹ -
عنوان و نام پدیدآور : دستورالعمل نحوه تشکیل، تجهیز و اداره کتابخانه کلاسی در مدارس ابتدایی و کتابخانه های آموزشگاهی در همه ی دوره های تحصیلی / مؤلف عباس رضانی : اداره ی کل امور تربیتی و مشاوره.
مشخصات نشر : تهران: مهربرنا، ۱۳۹۰.
مشخصات ظاهری : ۷۲ ص.
شابک : 978-600-147-014-1

وضعیت فهرست نویسی : فیبا
موضوع : کتابخانه های مدارس
موضوع : کتابخانه ها -- وسایل و تجهیزات
موضوع : کتابخانه های مدارس -- مجموعه سازی
رده بندی شنگر : ۶۷۵Z / م ۸۴۰ ۱۳۹۰
رده بندی دیویی : ۳۷۱/۸
شماره کتاب شناسی : ۱۰۶۲۲

* وزارت آموزش و پرورش، معاونت پرورشی، تربیت بدنی،

اداره ی کل امور تربیتی و مشاوره

عنوان کتاب : دستورالعمل نحوه تشکیل، تجهیز و اداره ی کتابخانه ی کلاسی در مدارس ابتدایی و کتابخانه های آموزشگاهی در همه ی دوره های تحصیلی
تهیه و تنظیم : اداره ی کل امور تربیتی و مشاوره
ناشر : مهربرنا-۲۷-۵۵۷۵۳-۵۵۷۵۸-۹۱۲۳۷۹۵۹۷۸-۰ ص. پ ۱۸-۱۵۵
حروفچینی، صفحه آرای، طرح جلد: مهربرنا
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: پارسا
نوبت چاپ : یکم
سال چاپ: زمستان ۱۳۹۵
شمارگان : ۱۰۰۰
تعداد صفحات : ۶۴

Isbn : 978-600-147-014-1

شابک : ۹۷۸-۶۰۰-۱۴۷-۰۱۴-۱

فهرست

صفحه	عنوان مطالب
۷	مقدمه
۱۱	اهداف تشکیل کتابخانه‌ی کلاسی و آموزشگاهی
۱۱	اهمیت مطالعه‌ی و نقش آن در پیشرفت دانش آموزان
۱۳	انواع کتابخانه در مدارس
۱۴	کتابخانه‌ی کلاسی، ویژه‌ی کلاس‌های مدارس ابتدایی
۱۴	تعریف
۱۴	مزایا و فواید کتابخانه کلاسی
۱۵	نحوه تشکیل و تجهیز سامان‌دهی کتابخانه‌ی کلاسی
۱۷	ضوابط و معیارهای انتخاب کتاب
۱۹	فرم گزاردمان انتخاب کتاب
۲۰	روزآمد شدن منابع
۲۱	چیدن کتاب در کتابخانه‌ی کلاسی
۲۱	ثبت مشخصات کتاب‌ها
۲۲	ارزیابی فعالیت‌های کتاب‌خوانی دانش‌آموزان
۲۲	نظارت و سامان‌دهی کتابخانه‌ی کلاسی
۲۳	مدیریت کتابخانه‌ی کلاسی
۲۳	ساعت فعالیت کتابخانه‌ی کلاسی
۲۴	شیوه‌های جذب دانش‌آموزان ابتدایی به کتاب، کتابخانه و فعالیت‌های کتاب‌خوانی
۲۵	کتابخانه‌های آموزشگاهی
۲۵	تعریف
۲۶	استانداردهای کتابخانه‌ی آموزشگاهی
۲۹	نحوه‌ی تشکیل کتابخانه‌ی آموزشگاهی
۳۰	فضای کتابخانه و ویژگی‌های مهم آن
۳۲	نحوه‌ی تجهیز کتابخانه‌ی آموزشگاهی
۳۴	اداره‌ی کتابخانه‌ی آموزشگاهی با کتاب‌یاران دانش‌آموز
۳۶	معرفی کتابخانه
۳۷	عضوگیری و مقررات کتابخانه
۳۹	نقش کتابخانه‌ی آموزشگاهی در جذب دانش‌آموزان به فعالیت‌های کتاب‌خوانی

- ۴۲ نقش مدیر مدرسه در توسعه فعالیت های کتابخوانی
- ۴۳ نقش معلم در توسعه فعالیت های کتابخوانی
- ۴۴ سازمان و تشکیلات برنامه ریزی و اجرایی
- ۴۴ ستاد مرکزی
- ۴۴ اعضای ستاد مرکزی
- ۴۵ وظایف ستاد مرکزی
- ۴۷ ستاد برنامه ریزی و اجرایی اداره ی کل آموزش و پرورش استان و وظایف آن
- ۴۷ ستاد برنامه ریزی و اجرایی شهرستان و ناحیه، منطقه و وظایف آن
- ۴۸ کمیته ی برنامه ریزی و اجرایی مدرسه
- ۴۸ شرح وظایف کمیته برنامه ریزی و اجرایی مدرسه
- ۵۱ فرم ثبت نام مشخصات اعضای کتابخانه ی کلاسی و آموزشی
- ۵۲ فرم ثبت نام مشخصات کتابهای کتابخانه ی کلاسی و آموزشی
- ۵۳ فرم درج مشخصات دانش آموز برتر کتاب خوان
- ۵۴ فرم گزارش کار معلم دانش آموزی کتابخانه ی کلاسی و مسئول کتابخانه ی آموزشی
- ۵۵ فرم امکان سنجی از کتابخانه ی کلاسی دوره ی ابتدایی
- ۵۶ فرم امکان سنجی از کتابخانه ی آموزشی
- ۶۰ فرم مشخصات کتابداران شهرستان و مراکز آموزش
- ۶۱ فرم اطلاعات کتابداران استان های کشور
- ۶۲ لیست سهمیه ی کتابداران استان های کشور
- ۶۳ فرم مشخصات فردی کتابداران
- ۶۴ منابع و مآخذ

مقدمه

فرهنگ و تمدن، یکی از مهم‌ترین عوامل پویایی و سرافرازی ملت‌ها محسوب می‌شود. برخورداری جوامع از فرهنگ غنی، و برنامه‌ریزی برای تعیین و تقویت و توسعه‌ی فرهنگی به مثابه زیربنای سایر فعالیت‌ها، زمینه را برای دستیابی آن‌ها به پیروزی‌های بزرگ اقتصادی، سیاسی، و اجتماعی فراهم می‌نماید.

بدین‌تدوید، استمرار و پویایی هر حرکت فرهنگی، به نوع بینش و نگرش احاد مردم جامعه، حکومت‌ها، دولت‌ها و مسئولین یک نظام بستگی دارد و مستلزم باور قلبی این واقعیت است. فردنگر، مدرنیسم، اسلام، طی قرون متمادی، پیکره‌ی عظیم انسانی را که نسل‌های زیادی در امتداد یک دیگر، بر غنا بخشیدن به آن تلاش نموده‌اند، به هم متصل کرده و عظمت علم، فرهنگ، هنر و تمدن انسان را به جایگاه کنونی رسانده است.

در حیطه‌ی مسائل فرهنگی جامعه، عوامل متعددی تأثیرگذار هستند؛ ولی تأثیر و نقش هیچ‌یک از آن‌ها برتر و بیشتر از کتاب، کتابخانه نیست؛ به نحوی که علی‌رغم ظهور و ورود تکنولوژی‌های پیشرفته باید اذعان کرد که کتاب و کتابخانه، و کتاب خوانی امور فرهنگی و مؤلفه‌های اقتصادی، اجتماعی، سیاسی و... از راه کتاب، کتابخانه و کتاب خوانی امکان‌پذیر است و تجلی فرهنگ هر جامعه به میزان ارتباط مردم با کتاب و کتابخانه بستگی دارد. از این‌رو جوامع پیشرفته‌ی جهان، کتاب‌ها با شمارگان بسیار بالا عرضه می‌شوند و فراوانی کتاب و برنامه‌ریزی‌های بلندمدت برای ترویج فرهنگ کتاب‌خوانی، به‌عنوان یکی از انگیزه‌ی مطالعه و پژوهش در اقصاء گوناگون جامعه، حاکی از توجه آنان به مقوله‌ی کتاب و کتابخانه است. در این جوامع کتاب در سطوح گوناگون زندگی مردم راه پیدا کرده و همگان مستعد را یکی از نیازها و برنامه‌های ضرور خود تلقی می‌کنند.

تغییرات اساسی که بعد از ظهور دین مبین اسلام در ابعاد زندگی انسان‌ها به وجود آمد، متعدد، اساسی و ارجمند بوده، و هر یک در جایگاه خود حایز اهمیت و شایان توجه است. پیام این دین الهی با «اقرا» آغاز شد و خداوند متعال در طلّیعه‌ی اولین آیهای که برای آخرین پیامبر خود نازل کرد، واژه‌ی «خواندن» را قرار داد. این امر بیانگر آفرینش و اهمیت مطالعه در آیین اسلام است که برای همیشه در عرصه‌ی زندگی بشر جاودان و پایدار خواهد ماند.

«ن و القلم و ما یسطرون»، پیام دیگری است که خدای بزرگ در آن به قلم سوگند یاد کرده است؛ موضوعی که در طول تاریخ اسلام همواره مورد توجه و تأکید معصومین - علیهم السلام - و بزرگان و اندیشمندان مسلمان بوده و هست. در بسیاری از دوره های تاریخی، هر جا مسجدی ساخته شده، در کنار آن کتابخانه ای نیز تأسیس گردیده است و اسلام به عنوان «دین اندیشه و معرفت» و «دین دانش و معنویت» با پشتوانه ای تمام نشدنی و جامع نگر و بی مانندی همچون «قرآن»، پیشرو و «پرچمدار کتاب و کتاب خوانی» در جهان است و ما که وارث این نظام گران قدر و فرهنگ پویا و تمدن والای اسلامی هستیم، باید «کتابخانه»، «کتاب خوانی» را در جامعه ای خود و به ویژه در «مدارس کشور» هم چون یک «نیاز جدی» و «ضرورت همگانی» مورد توجه قرار دهیم.

برخورداری فرهنگ با از این پیشینه ی روشن و سوابق ارزشمند دیگری چون نویسندگان بزرگ و نام آور، کتابخانه های فراوان، ظهور دانشمندان و بزرگان اهل دانش و اندیشه و بینش در عرصه ی گسترش فرهنگ، مکتوب، پشت سر گذاشتن دوره های پرفراز و نشیب فرهنگی، پیروزی انقلاب شده و احیای ایران و اکنون رویکرد جدید دولت جمهوری اسلامی ایران به مسائل فرهنگی، «پرورش عمیق و تفکر بیشتر در صحنه های فرهنگی را دو چندان کرده است.

وزارت آموزش و پرورش با در اختیار داشتن حدود $\frac{1}{4}$ جمعیت کشور در سه دوره ی تحصیلی و ده ها هزار مدرسه، جمعیت بالقوه ی کشور را تحت پوشش دارد؛ نسلی که در آینده مدیریت و اداره ی کشور را به دست خواهند گرفت و باید مسل آگاه، خودباور، حقیقت جو، ارزشی، متعهد، دین باور، توانمند، اهل بصیرت، طالع و پژوهش باشد. پرورش چنین نسلی، به «عزم ملی» و «تلاش همگانی و مستمر» نیاز دارد و خانواده ها، مدارس، و به طور کلی، همه ی دست اندرکاران جامعه در شکل گیری توانمندی های مذکور و شخصیت کامل این نسل تأثیر گذارند.

تمدن بی نظیر و پیشینه ی پر بار و ارزشمند فرهنگی، شمار کتابخانه ها، نویسندگان، محققان، و شمار کتاب ها در کشور ما، بیانگر نقش و اهمیت کتابخانه است و کتابخانه های کلاسی و آموزشگاهی که «اولین ابزار مرتبط با کار کتاب خوانی دانش آموزان» هستند، در این چرخه اهمیت مضاعفی دارند و در صورت برنامه ریزی های جدی، درازمدت و اساسی در سطوح آموزش و پرورش، و احساس مسئولیت همه ی دست اندرکاران آن برای تشکیل

سامان دهی، توسعه و تجهیز کتابخانه در مدارس کشور می توان به ترویج فرهنگ کتاب خوانی و علاقه مند کردن کودکان و نوجوانان دانش آموز و فرهنگیان کشور به گسترش فرهنگ مطالعه و پژوهش، امیدوار بود.

این دستورالعمل، راهنمای عملی و کاربردی برای مدیران، مربیان و معلمان مدارس کشور است تا بر اساس آن بتوانند برای تشکیل یا توسعه و تجهیز کتابخانه در مدارس و نیز برای ترویج فرهنگ کتاب خوانی بین دانش آموزان اقدام و برنامه ریزی نمایند. در این رابطه، همفکری و همکاری صمیمانه ی همکاران محترم در معاونت های آموزش ابتدایی و متوسطه سازمان، پژوهش و برنامه ریزی آموزشی، سازمان نوسازی، توسعه و تجهیز مدارس کشور سازمان دانش آموزی جمهوری اسلامی ایران، و همچنین کارشناسان محترم فرهنگی استان ها؛ آقایان: غلامرضا اریشهری (بوشهر)، خدایار باقری (قزوین)، عزیزالله مولایی (مازندران)، مصطفی کیمی (چهارمحال و بختیاری)، عبدالکریم درویش نژاد (خوزستان)، امید زاهدی (شهرستان های تهران)، حاجی زاده (شهر تهران)، غلامرضا بلورچیان (فارس)، مقداد جعفری (آذربایجان شرقی)، دکتر کارشناسان محترم امور کتاب و کتابخانه ی اداره ی کل امور تربیتی و مشاوره و همچنین برادران: جناب آقای محمدتقی فخریان، مدیر کل محترم آموزش و پرورش استان خراسان، سوی که زمینه ی تدوین، آماده سازی و چاپ دستورالعمل را فراهم کردند، تقدیر و تشکر می کنم.

حسن فراز - حالی

مدیر کل امور تربیتی و مشاوره